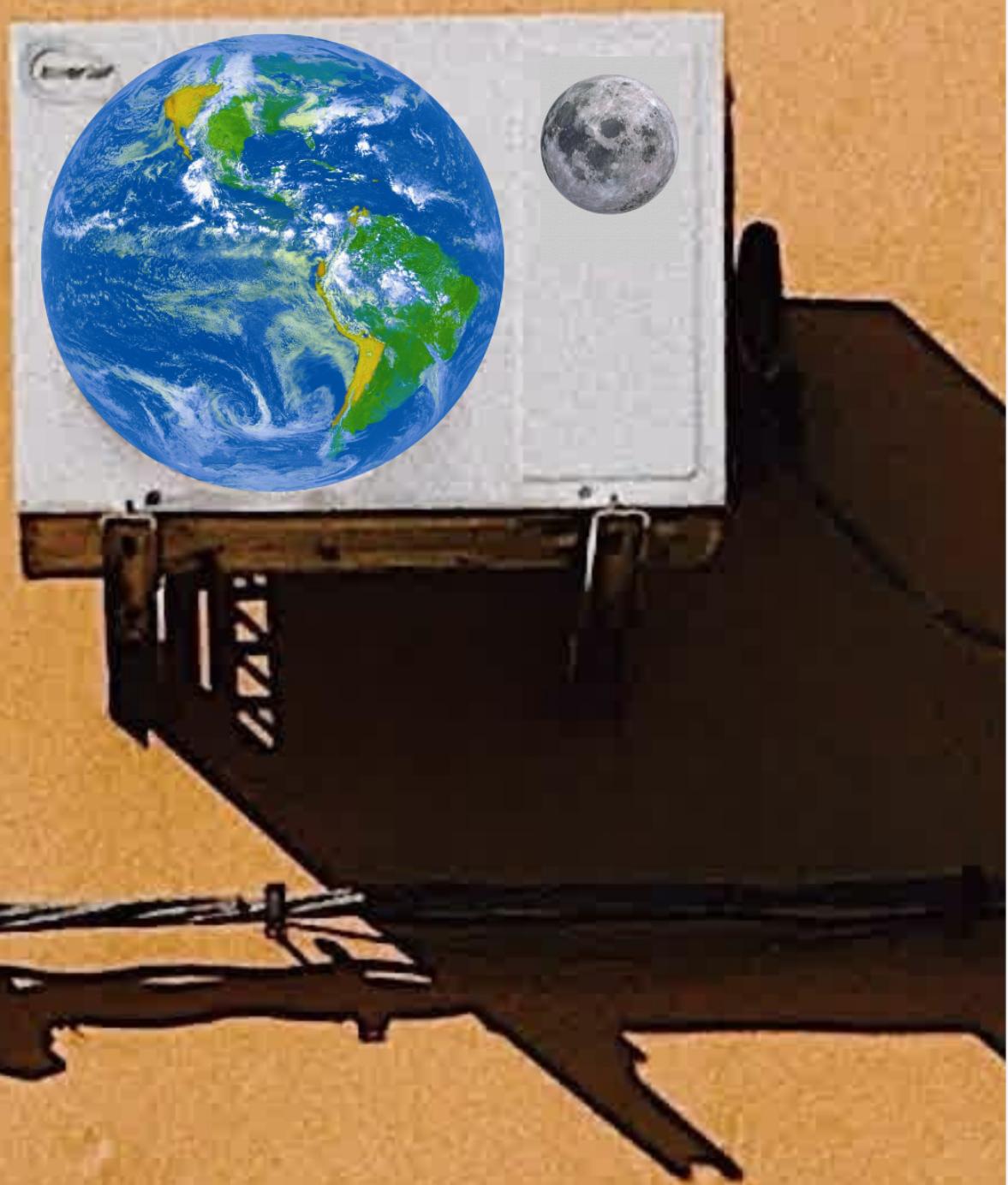

KLIMA nam se KLIMA

Preporuke mlađih za borbu
protiv klimatskih promena

KLIMA nam se KLIMA

Uvod

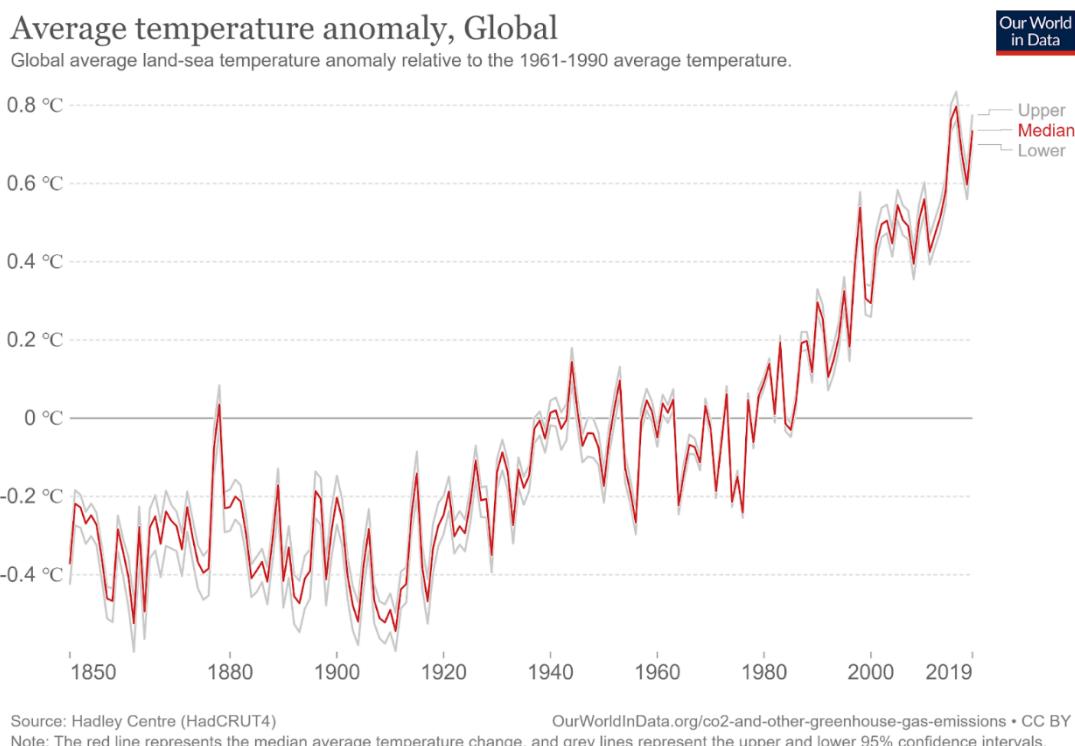
Druga polovina XX veka predstavlja prekretnicu u istoriji kada se govori o ekološkim problemima. Sa rastom eksploatacije različitih resursa, a najviše sa korišćenjem fosilnih goriva, došlo je i do naglog razvoja i rasta problema klimatskih promena. U decenijama koje su za nama svet se jako brzo razvijao, a sa sve većim rastom svetskog stanovništva došlo je i do rasta tražnje i zadovoljenja brojnih potreba, koje su samo dodatno ubrzale razvoj klimatskih promena širom sveta. Iako se mnogima u Srbiji čini kao svetski problem, klimatske promene su prisutne i kod nas i poslednjih godina su primetni brojni vidovi negativnog uticaja ovog fenomena.

Međutim, problem klimatskih promena nije lokalnog karaktera. Do njegovog rešenja ne može se doći delovanjem samo jedne države, organizacije, a po najmanje delovanjem samog pojedinca. To je proces koji je nadnacionalan, te samim tim zahteva saradnju koja se mora odvijati na svetskom nivou, a koja će pritom umrežiti veliki broj različitih aktera. Ovaj problem ne poznaje granice, pa samim tim i primorava građane da unaprede međusobnu saradnju i pređu nacionalne i druge granice, kako bi ga rešili u što skorijem vremenu.

Mladi u Srbiji se suočavaju sa brojnim problemima, a jedan od njih je i njihova zanemarenost i nedovoljna uključenost u rešavanje brojnih društvenih problema. Klimatske promene i generalno ekološki problemi kojih je Srbija prepuna na svakom koraku predstavljaju prostor u koji je neophodno uključiti mlade. Načini da se mladi uključe u rešavanje ovih problema postoje i oni predstavljaju jednu široku lepezu brojnih institucionalnih i vaninstitucionalnih mogućnosti. Zato Mi želimo da pozovemo naše vršnjake putem ovih preporuka kako bismo im ukazali na to koje su mogućnosti pred njima, ali isto tako da im skrenemo pažnju da smo svi Mi u obavezi da damo svoj doprinos u borbi sa klimatskim promenama.

Opis problema

Klima se u prethodnim godinama i decenijama u drastičnoj meri promenila. Za takvu promenu su najodgovorniji ljudi koji su na različite načine doveli do pojave brojnih ekoloških problema, a čije se posledice danas u velikoj meri primećuju širom planete Zemlje. Jedan od najizraženijih problema koji je nastao iz antropogenog uticaja jesu prekomerne emisije gasova sa efektom staklene baštne. Kao što je već istaknuto vrtoglav razvoj svetske ekonomije, praćen rastom i potrebama stanovništva, ali i pojavom brojnih novih aktera uslovio je ubrzani razvoj klimatskih promena. Povećanje temperature kao jedan od posledica ovog delovanja značajno je primetno čemu u prilog govore i podaci da su poslednjih nekoliko godina bile najtoplje godine u istoriji od kada se meri temperatura na svetu.

Grafikon 1. Prosečni porast temperature od polovine 19. veka¹

Iz priloženog grafikona se može zapaziti da crvena linija koja predstavlja prosečnu temperaturu beleži rast koji traje u periodu od kraja 70-ih godina XX veka pa sve do danas, a što je posledica prevelikog rasta emisija štetnih gasova. Iako za nekog uvećanje od stepen ili dva u poslednjih stotinu godina ne predstavlja značajan problem, situacija u stvarnosti je daleko drugačija. Posledice klimatskih promena su brojni, njihov negativan uticaj se vidi kako na ljude, tako i na biljnu i životinjsku populaciju. Globalno zagrevanje uticalo je na sve veće probleme sa rastom nivoa svetskog mora, otapanjem lednika, ali i na probleme sa izumiranjem pojedinih vrsta, kao i sa sušama koje utiču na vegetaciju i generalno razvoj poljoprivrede širom sveta.

¹ Our World in Data, <https://ourworldindata.org/grapher/temperature-anomaly>

Kao jedan od značajnijih odgovora na ove globalne izazove Ujedinjene nacije su organizovale zajedno sa državama Samite o klimi. Tokom poslednje decenije XX veka, a sa Samitom u Kjotou 1997. godine započinje veći uzlet borbe sa klimatskim promenama. Međutim, tek sa Pariskim sporazumom ova tema dobija na daleko većem značaju. Ovo nam pokazuje koliko je dugo vremena trebalo svetskim liderima da shvate i pomere se sa početka kako bi shvatili ozbiljnost situacije. Za to vreme svet je sebi dozvolio sve veće probleme sa nestaćicama vode i drugih resursa, izgubljenih vrsta, stvaranjem uslova za nove sukobe, pa čak i pojmom ekoloških migranata koji zbog nemogućnosti života moraju da napuštaju svoja mesta stanovanja.

Negativni uticaji loših poteza tranzicije u Srbiji, ali i čitavom regionu Zapadnog Balkana danas su vidljivi na svakom koraku. Jedan od najvećih izazova za Srbiju jeste zagađenje vazduha koje je u velikoj meri povezano sa klimatskim promenama. Zagađenje vazduha u Srbiji nastaje usled rada sektora energetike koji proizvodnju energije u najvećoj meri zasniva na sagorevanju uglja niskokalorične vrednosti (lignite). Pored privrede, veliki problem sa zagađenjem vazduha stvara i zagrevanje domaćinstava koje emituje veliku količinu štetnih materija u vazduh, a posebno u periodu zime. Usled postojanja zagađenja vazduha, dolazi i do problema sa zdravljem, gde su ugroženi pretežno kardiovaskularni i respiratorni sistemi građana. Posledica toga su podaci koji pokazuju da u Srbiji na godišnjem nivou oboli ili prevremeno premine i do nekoliko hiljada ljudi.

S druge strane, kod velikog broja građana postoji opšteprihvaćeno mišljenje da je Srbija veoma bogata vodnim resursima. Međutim, kao posledica klimatskih promena sve češće se u pojedinim delovima zemlje javljaju suše koje imaju negativan uticaj na poljoprivredu, ali i na život u celini. Pored toga što je ovo samo jedan od primera alarmantnosti stanja koje je posledica klimatskih promena u Srbiji, stvar je gora ako se uzme u obzir nedovoljno poznavanje realnog stanja na terenu od strane samih građana.

Iako pojedina istraživanja pokazuju da mladi u Srbiji u velikoj meri vrednuju zaštitu životne sredine kao bitnu stvar za njih, stiče se utisak da još uvek nije i u dovoljnoj meri ostvaren visok stepen i njihove informisanosti i zainteresovanosti za ove teme. Ovo ne znači i da su mladi ti koji su krivi što je stanje tako, jer je sa našim vršnjacima neophodno raditi više i usmeravati ih na značaj koji njihov angažman može imati. Da bi se svest o alarmantnosti ovog problema promenila i ujedno podigla na viši nivo u Srbiji, potrebno je daleko više vremena uložiti u edukacije, ali posebno na što većem uključivanju mlađih u različite vidove aktivnosti.

Jer Mi mladi smo ti na kojima klima ostaje!

Vrednosti

Klima, i na njih nadovezane klimatske promene jesu problem koji se javlja prirodno, ali se zbog delovanja ljudske populacije njihov efekat drastično pogoršao. Mi pripadnici mlađih generacija moramo zauzeti svoju ulogu u rešavanju problema klimatskih promena. Loša slika budućnosti je izvesnija ukoliko ne reagujemo sada! Zato uloga nas mlađih treba da bude uloga promotera potreba za rešavanjem problema klimatskih promena, ali isto tako i pružanjem različitih vidova doprinosa.

Problem klimatskih promena ne obuhvata samo našu generaciju, već je to problem koji se tiče i sadašnjih ali i budućih generacija. Bez obzira na godine i to kojoj generaciji pripadate, Mi mlađi pozivamo sve da sačuvamo naš zajednički dom planetu Zemlju od daljeg propadanja kojem klimatske promene u mnogome doprinose.

Na ovim prostorima postoji veliki generacijski jaz koji, koji se često reflektuje kroz omalovažavanje mišljenja i stavova mlađih. Sa već postojećim problemom komunikacije (i sa strane institucija, ali i mlađih), generacijski jaz i nerazumevanje se dodatno produbljuje. Neophodno je spojiti iskustva starijih i ideje mlađih u zajedničkoj simbiozi. Tako ukombinovane i osmišljene aktivnosti mogu doneti dobre rezultate i samim tim predstaviti vetrar pozitivnih promena. Tehnološki napredak i promene su mnogo uticali na svakodnevni život ljudi, ali isto tako i na razvoj brojnih zagađenja. Koliko je pojave novih tehnologija uticala na razvoj klimatskih promena isto toliko može pomoći i da borba protiv njih bude učinkovitija.

Reaguj, ne KLIMAj glavom! Promena potiče od svih nas!

Preporuke

Mi mladi smo svesni postojanja problema klimatskih promena kako u svetu tako i u Srbiji. Ali mi ne želimo da sedimo skrštenih ruku, već želimo da pozovemo sve da se uključe u rešavanje ovog problema. Zato smo Mi odlučili ne samo da kritikujemo, nego i da pružimo jasne preporuke kako možete da date doprinos rešavanju ovog problema.

Preporuke za mlade

Ovim putem svojim vršnjacima upućujemo preporuke kako mogu da se uključe i svojim delovanjem daju doprinos rešavanju klimatskih promena u Srbiji. Neke od mogućnosti koje stoje pred mladima su navedene u preporukama ispod:

- Društvene mreže, kao što su Facebook, Instagram, TikTok, ali i druge pokazale su se kao veoma korisne u podizanju nivoa informisanosti o različitim ekološkim problemima. One nam omogućavaju da budemo deo promena i podstaknemo dijalog kroz kreativne sadržaje koji mogu da se kreiraju i dele putem ovih izvora informisanja;
- Edukuj sebe – čovek se uči dok je živ, tako i vi možete da se edukujete o problemu klimatskih promena na različite načine, a Mi vam posebno savetujemo da pratite rad brojnih organizacija koje pružaju različite vidove obuka i radionica, a mogu da vam pruže i puno praktičnog iskustva.
- Informisanje, pored prethodnog, je jedan od glavnih načina borbe protiv klimatske krize. Savetujemo vam da se informišete ne samo o klimatskim promenama, već i o drugim temama koje posredno i neposredno utiču na problem klimatskih promena, kao što je slučaj sa stanjem zagađenosti vazduha ili udelu energenata u energetskom miksnu naše države. Praćenjem sajtova, kao što su na primer Energy Flux² i Eco Odžak³, mogu se dobiti informacije o stanju i energetike u zemlji i svetu i stanju zagađenja vazduha, redom.
- Radi na sebi. Ne samo kroz edukaciju, već je potrebno iskoristiti sve veći broj dostupnih prilika i volontirati, pohađati različite prakse kod organizacija civilnog društva, ali i u državnom i privatnom sektoru. Klimatske promene su problem celokupnog čovečanstva, pa tako i svi pomenuti sektori mogu dati svoj doprinos, a vi tom prilikom i steći brojna iskustva.
- Kroz neformalne i formalne vidove udruživanja mlađih takođe se mogu pokrenuti koraci u borbi protiv klimatske krize. Sve veći fokus donatora, koji žele da podrže mlade da reše određene probleme u svojim zajednicama, je upravo na neformalnim udruženjima, koja imaju ideju da reše neki konkretan problem. Zato vam Mi savetujemo da se osmelite na ovaj korak, koji će vam biti avantura, ali i prilika za sticanjem novih prijatelja i kolega, znanja i iskustva, ali isto tako i mogućnost da učinite nešto za sebe, druge i prirodu.

² <https://ems.energyflux.rs/#/dashboard>

³ <https://xeco.info/xeco/odzak/>

Preporuke za organizacije civilnog društva

Organizacije civilnog društva imaju izuzetno veliki značaj i ulogu u rešavanju problema klimatskih promena u Srbiji. Bez dosadašnjeg delovanja ovog tipa organizacija, verovatno ni svest o ekološkim problemima ne bi bila na nivou na kojem je sada. Ali naravno uvek ima mesta za unapređenje, pa Mi kao mladi imamo dodatne predloge kako to možete da uradite:

- Istraživanja javnog mnjenja su potrebna, kako biste kroz primenu različitih istraživačkih metoda prikupili brojne podatke, a posebno od mladih koje možete iskoristiti kako bi se nastavio dalji proces javnog zagovaranja.
- Edukacija mladih je od izuzetnog značaja, pogotovo zato što su mladima danas dostupni mnogi izvori informisanja, ali u današnjoj eri interneta postoji i veliki stepen nesigurnosti u dostupne informacije. Dodatna edukacija je uvek dobrodošla, te zato organizacije civilnog društva treba da organizuju više radionica na kojima će preneti svoja znanja i iskustva u ovoj oblasti.
- Osnaživanje mladih je neophodno kroz pružanje neformalnih znanja i veština u oblastima kao što su pisanje projekata, javno zagovaranje, učestvovanje u debatama i javnim raspravama, kako bi se osnažili i pripremili za buduće angažovanje u ovim temama.
- Uključivanje mladih u organizacije civilnog društva je od izuzetne važnosti. Svesni smo da su već pružene prilike za prakse i volontiranje, ali smatramo da bi svima bilo od koristi da se stvore uslovi za veći broj prilika za mlađe u ovom pogledu, posebno ako se uzme u obzir koliko je pandemija COVID-19 uticala na to da mlađi nemaju mogućnosti da se praktično usavršavaju. Za sada su organizacije civilnog društva najefektivniji način da se čuje glas građana, a svakako u njima treba da bude još veći broj mladih osoba koje svojim maštovitim idejama, uz naravno vaše usmeravanje, mogu da doprinesu rešavanju ovog globalnog problema.
- Treninzi za mlađe u osnovnim i srednjim školama su još jedan način za podizanje svesti o ovom problemu. Predlažemo vam da veći fokus u daljem radu stavite na različite vidove obuka i radionica sa našim vršnjacima i mladima koji su u osnovnim i srednjim školama. Razlog za ovu preporuku nalazi se u potrebi za većim razvojem svesti, ranim stvaranjem interesovanja i osnaživanjem mladih u ranijem periodu da se aktiviraju u temi klimatskih promena.

Preporuke za donosioce odluka

Vi ste odgovorni u najvećoj meri i imate najveću moć za rešavanje problema klimatskih promena. Preporuke vam upućujemo u želji da podelimo našu perspektivu i da doprinesemo rešenju problema i to na sledeći način:

- Organizovanje različitih skupova je neophodno kako bi se postigao veći stepen uključivanja građana. Organizujte veći broj okruglih stolova, debata, javnih rasprava, dijaloga, a pogotovo sa posebnim fokusom na uključivanje mladih u te aktivnosti. Na taj način se stvara prilika za razvoj novih ideja i saradnji, a ujedno i da vaš rad bude prepoznatljiv.
- Transparentniji rad je značajan posebno u domenu uključivanja građana kada se razmatraju, kreiraju i usvajaju različiti dokumenti. Kritike i komentare, kao i monitoring rada u domenu klimatskih promena prihvativate kao dobromamerne, jer od mladih, iako bez dovoljno iskustva ponekad, ipak možete puno toga da naučite!
- Veća otvorenost za pitanja građana i mladih je potrebna. Moguće je napraviti različite forme otvorenih vrata za građane koja će imati dugoročnost u postojanju i delovanju, a koja će imati za cilj da rad nadležnih državnih i lokalnih organa učine pristupačnijim i bliskim građanima. Ovako se stvaraju i osnove za saradnju i rešavanje brojnih klimatskih problema sa kojima se građani širom Srbije svakodnevno suočavaju.
- Približiti zvanična pravna dokumenta široj publici objašnjavanjem njihovog značaja i delovanja koja imaju na društvo u celini. Ovo je veoma važna preporuka jer su pravna dokumenta često konfuzna i nejasna, a opet veoma važna, te se na ovaj način stvaraju osnovi za njihovu bolju primenu.
- Podsticaj većem uključivanju građana je nešto što smo kroz razgovor sa vršnjacima shvatili da nedostaje. Sami konkursi opština, ministarstava, uprava i drugih organa nisu dovoljni za podsticanjem aktivizma kod građana. Potrebno je da priđete građanima i kroz saradnje sa drugim nedržavnim donatorima kako biste omogućili da deo poslova u rešavanju problema klimatskih promena sa vas pređe na građane, a sve kroz saradnju sa njima i drugim partnerima.